

קביעת מחיר המטרה לחלב בקר

רחל בורושק, המרכז החקלאי

עידכון התחשיב לצורך קביעת מחיר המטרה

עלויות הייצור כפי שמתפרסמות בסקר המכון, "מיוקרות" למועדים הרלוונטיים לצורך קביעת המחיר, על פי כללים ונהלים הנקבעים במשא ומתן בין החקלאים לבין הממשלה. יש לציין, שנהלי ההתחשבות אינם נשארים קבועים על פני זמן, וחלים בהם שינויים, או בהתאם לדרישות אחד הצדדים או בגלל השתנות התנאים האובייקטיביים במשק הישראלי, כגון העליה הדראסטית בשיעורי האינפלציה בחודשים האחרונים.

לצורך התייחסות לנהלי ההתחשבות יש לחלק את סל התשומות לארבעה מרכיבים עיקריים:

• **גרעיני מספוא וכוספה:** בכל עת שהממשלה מייקרת את מחירי הגרעינים והכוספה, מקובל שיש לעדכן את מחיר החלב בהתאם לערך הייקור ליחידת תוצרת.

עד היום (סוף ינואר 1984), הפיצוי במחיר המטרה התקבל בפיגור, על פי הערכת רמת המלאים הנמצאים ברשות מכוני התערובת (כ־20 יום). גורם זה שהביא בחודשים האחרונים לשחיקה לא מועטה במחיר המטרה, נימצא כרגע במשא ומתן עם משרדי הממשלה, והטיפול בו – במרכיב זה של מחיר המטרה – יהיה שונה להבא.

משק החלב הינו ענף מתוכנן, הנתון לפיקוח של הממשלה בכל שלבי הפעילות שלו – החל ממסגרת נתונה מראש של היקפי הייצור על ידי מכסות, קביעת התמיכות המתקבלות בשלבי הייצור והעבוד, ועד לרמת המחירים לצרכן. במערכת ייצור מסוג זה, מקובל העקרון שמחיר המטרה לחקלאי יותאם לעלויות הייצור ויותיר תמורה נאותה לעבודה והון עצמיים. בהתאם לכך, מחיר החלב ליצרנים נקבע מדי חודש בחודשו במשא ומתן בין החקלאים לבין הממשלה.

בסיס התחשיב

המכון לחקר ריווחיות המשק החקלאי עורך מדי שנתיים סקר ריווחיות למידגם רפתות ארצי. מימצאי הסקרים הללו לגבי רמת ההוצאות בממוצע ארצי, הם שמשמשים בסיס למדידת העלויות לצורך קביעת מחיר המטרה. סקר המכון האחרון שפורסם, ועל פיו נקבע מחיר המטרה, הוא משנת תש"מ. בימים אלה נערכים סקרים לענף הרפת לגבי השנים תשמ"ג ותשמ"ד. לכשיושלמו סקרים אלה, מימצאיהם יהוו בסיס חדש לתחשיב עלויות של חלב בקר.

להלן מספר נתוני יסוד מסקר תש"מ:

- יחידת ייצור: פרה + 0.80 עגלה
- תנובת חלב: 6,604 ליטרים לפרה
- תפוקת בשר: 230 ק"ג לפרה
- ימי עבודה: 11.02 לפרה כולל עבודה במספוא

● **הוצאות משתנות אחרות:** במהלך שנת תשמ"ג היה מקובל הנוהל שלפיו תשומות אלו קיבלו עידכון במחיר המטרה על פי מדידת ההתייקרות ארבע פעמים בשנה (בחודשים הראשונים של כל רבעון), כאשר בחודשי הביניים שולמה מיקדמת ההתייקרות בגובה 5%. גם לאחר שמיקדמת ההתייקרות עודכנה ל-8%, וזה לאור קצב האינפלציה המוגבר, נראה שנוהל זה אינו מתאים יותר. לכן הוסכם לעדכן קבוצת הוצאה זו על פי ההתייקרות בפועל מדי חודש בחודשו.

● **הוצאות עבודה:** מקובל לזקוף בתחשיב תמורה לעבודה עצמית המקבילה לשכר הממוצע במשק. בהתאם לכך, סעיף זה מקבל עידכון במחיר כל אימת שחל שינוי כלשהו בשכר השכירים – כגון תוספת יוקר, תוספת עקב הסכמי שכר וכו'.

לגבי התקופה האחרונה, כצפוי, ובמקביל לשחיקה הדראסטית שחלה בשכר במשק הישראלי בכלל, גם התמורה לעבודה עצמית בתחשיבים מדאה על ירידה ראלית משמעותית.

עלות ייצור חלב, נובמבר 1983

המרכיב	שקל לליטר	%
גרעיני מספוא וכוספה	9.78	31.7
יתרת התערובת	6.87	22.2
סה"כ מזון מרוכו	16.65	53.9
יתר המזון	3.66	11.9
עבודה	6.11	19.8
רפד, הורעה, שונות	1.83	
שרותים וטרינריים	0.69	
ביטוח	0.20	
הובלה	0.81	
סה"כ	3.53	11.4
מינהלה וכלליות	1.28	4.1
ריבית לאינוונטר חי	1.03	
פחת מבנים וציוד	1.49	
ריבית להון פעיל – מבנים וציוד	0.74	
סה"כ הוצאות ברוטו	34.49	111.7
תוצרת לוואי		
בשר פרות ועגלים	2.84	
עגלים (ולדות)	0.74	
זבל	0.74	
שינוי אינוונטר חי	0.28	
סה"כ תוצרת לוואי	- 3.60	- 11.7
סה"כ הוצאות נטו	30.89	100.0
ניכוי 20 ימי מלאי מספוא	- 1.10	
סה"כ בוניים	29.79	
ניכוי פריזון – 6% שוטף	1.78	
2 % ע"ח מכסות	0.60	
סה"כ ניכוי פריזון	- 2.38	
סה"כ ביניים	27.41	
היטל מועצה ומניות תנובה	0.49	
מחיר מטרה לנובמבר 1983	27.90	

מתחשיב החלב מנוכים היום 8% על חשבון גורם הפריזון, כאשר 6% מתוכם הם על חשבון פריזון שוטף, ואילו 2% הנותרים על חשבון הסכם המכסות לשנת 1983/4.

עלות ייצור החלב

חשבון עלות הייצור לליטר חלב, כפי שנוערך בפועל לצורך קביעת מחיר המטרה לחודש נובמבר 1983, מובא בטבלה.

• **הוצאות הון:** סעיפי ההון מתעדכנים עד כה בתחשיב פעמיים בשנה, על פי מדדי אוקטובר ואפריל. בגלל שיעורי האינפלציה הגבוהים השוררים היום, עומדת למשא ומתן דרישת החקלאים לעידכון מהיר יותר של סעיפים אלה. לאחר עידכון התחשיב למועד הדרוש על פי הכללים שהוזכרו, נהוג לנכות מסך ההוצאה המתקבלת, את מרכיב הפריזון המוערך כדי 2% לשנה. קיוזו מרכיב זה מעלויות הייצור מתבצע בגלל משך הזמן הרב העובר בין פירסום סקר אחד למשנהו.

שימו לב להוצאות החזקה במכוני החליבה!

שוקי אלימה, מעבדה אזורית משקי הדרום

שקורה, אינם בודקים את החשבונות או תעודות המשלוח שנשלחו, בסוף כל חודש מועבר החשבון לגזברות או לאירגוני הקניות והסכום המבוקש נשלח לחברה.

ברוב המקרים בהם התרעתי בפני ספק הציווד על המחיר הגבוה שבו חוייב המשק, נאמר לי שזו טעות של הנהלת החשבונות, או לא עידכנו את המחירים ולכן העליה החודש מוכפלת, ועוד סיבות כהנה וכהנה. כאשר תופעות אלו חוזרות פעם פעמיים, הדבר מתחיל להיות חמור, כי זאת מתחילה להיות שיטה. לא יתכן למשל שבחודש אוקטובר שילמתי על פריט מסויים, בחברה מסויימת, \$65 וחודש אחר כך אשלם עבור פריט זה \$95.

אצלנו במשקי הדרום, מטופל הנושא וימשיך להיות מטופל במלוא המרץ, וכבר יש תוצאות למאמץ זה.

לא תמיד הזול הוא גם טוב. אבל, לעתים ישנם פריטים שלגביהם הזול הוא הכדאי. כיום משווקות בארץ ציווד חליבה 5 חברות. אצל חלק מהן אפשר להשיג את אותם הפריטים, ולרוב אלה פריטים שמיובאים מאותם הספקים באירופה או בארה"ב. המחירים של אותם פריטים, שונים אצל החברות לפעמים בהבדלים של 100% ויותר.

לגבי חומרי הניקוי והחיטוי, ישנם סוגים רבים

זה זמן רב רציתי לכתוב ולהתייחס למחיריהם של חלקי החילוף ושל חומרי החיטוי למכוני החליבה. בבדיקות שערכתי במשך שנתיים, אצל ספקי ציווד החליבה וספקי חומרי החיטוי והניקוי, הוברר לי שהשוק הזה פרוץ מאוד, והשתוללות המחירים מדאיגה מאוד.

חברות מסויימות מעלות את המחירים בצורה בלתי תואמת את עלית המחירים הכללית, והדבר מתבטא בעלויות חודשיות של עשרות אחוזים. בתקופה של חצי שנה לערך היתה עליה של כ-200% בפריטים מסויימים הדרושים במכון חליבה. אצל יצרני חומרי החיטוי, בתקופה של 5 חודשים, היתה עליה של עד 100%, אצל שתי חברות היתה חריגה גבוהה במיוחד והמחירים עלו ב-350%. כל ספקי ציווד החליבה פועלים לפי מחירון דולרי או של מטבע חוץ אחר, ולא יתכן, כאשר עובדים עם מטבע זר, שיעלו מחירים בצורה חריגה. בבדיקות אקראיות במשקים התברר גם שהרבה פעמים הם חוייבו במחירים שלא תאמו את המחירון של ספקי ציווד החליבה וספקי חומרי החיטוי והניקוי. ומצד הרפתנים לא היתה שום ביקורת.

בדוק את החשבון!

חבל מאוד שאצל הרפתנים, בעיקר בסקטור הקיבוצי, אין התייחסות וביקורת מתאימה למה